

Újabb adalék Szabó László főszertartásmesteri tevékenységéhez

(ifjúsági egyéni pályázat)

1. Szabó László születésének 125. évfordulója közelegvén, pakolás közben bukkantunk a már majd egy évszázada kaotikus történeti raktárban az alább látható fotóra, mely a jeles ethnográfust apródoktól és szűz (?) leányoktól körülvéve, teljes harci díszben ábrázolja. Az eddigi körültekintő kutatások nyomán úgy vélhettük, hogy nevezett főszertartásmesteri tevékenysége teljességgel feltárt és fotókkal jól dokumentált. Azonban, áttanulmányozva a kérdés irodalmát, kiderült, hogy egyik adatközlő sem említette az itt látható szertartási kellékeket (lopótök, sütőlapát, kásakavaró kanál), így nyilvánvaló, hogy eddig még le nem írt ünnepi esemény fotója került elő. Külön kiemelendő SZABÓ LÁSZLÓ különleges, keleti, nyugati és népi hatásokat ötvöző öltözképe, mely stílusával és nemes egyszerűségével kiemelkedik binyekáreszavatásról binyekáreszavatásra változó ünnepi viseletei közül. Analógiát talán a "Három testőr"-jelmezbálon készül fotókon fedezhetünk fel.

A népi szobabelső, mint környezet, nem adott támpontot az esemény lokalizálásához, mindössze annyi állapítható meg, hogy a színes fotótechnika adott fejlettségi fokán a képen látható bútordarabok már csak múzeumban voltak tanulmányozhatók. A szertartásrend konstans elemei: az apródok és a leánykoszorú, a jól látható oklevél valószínűsítették, hogy a felvétel egy múzeumi avatószertartás szereplőit örökíti meg.

2. A SZABÓ LÁSZLÓ jobbján álló ifjú Szabó László (85 éves szolnoki lakos), az egykori Rinaldó elmondta, hogy a fénykép az 1980-as évek közepe körül készülhetett, emlékezete szerint valamelyik honismereti táborban. Akkoriban, zsenge kora folytán, számos hasonló szeánszon töltött be apród, perecosztogató fiú stb. tisztet. Határozottan felismerte viszont jellegzetes orrformájáról Kántor Évát, aki a kép bal szélén áll, s 106 éves kora ellenére még mindig a régi frissességével igazgatja a kisújszállási Papi Lajos Képzőművészeti Galériát, mely egyedülálló a maga nemében. Az ő elbeszélése alapján derült fény SZABÓ LÁSZLÓ ceremóniamesteri működésének eddig méltatlanul elfeledett epizódjára, a kunhegyesi férfiavatásra

Írta: Gulyás Katalin

2011. szeptember 09. péntek, 13:42 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:54

3. Alanya az épp 18. évébe lépő Krakomperger Attila volt, a celebrálás pedig SZABÓ LÁSZLÓ érdeme.

Az ünnepség a következőképpen folyt le:

a, A szertartás főszereplői, a beavatottak, megkonstruálták a ceremónia menetét, majd magukra öltötték az ünnepi díszet, mely megkülönbözteti őket a köznéptől, a táborlakóktól. Ez az t jelentette, hogy a kunhegyesi tájház minden mozdítható tárgyát magukra aggatták, illetve kézbe fogták, eképpen ékítve magukat. SZABÓ LÁSZLÓ nyakába -Krisztushoz hasonlóan- keresztfát vett, erre hátul -köpeny gyanánt- fekete selyem, fodros női kombinét akasztott. (Jellegzetes nagykunsági viseletdarab, a tájház berendezéséhez tartozott!). Fejére kenyértartó kosár fedelét biggyesztette, mely a kínai mandarinok, vagy a vietnámi riszaratók fejviseletére emlékeztet. Hatalma jelképeként jobb kezében disznóöléskor a hurkába való kása főzésénél használatos fakanalat tart. Kísérete: 5 grácia, kiknek szintén fejviselete említésre méltó. Mindannyian fehér szőtt törülközőt viselnek, keskenyebb-szélesebb szövött mintával. Ezt gyékényből készült szakajtó, vesszőkaska, vagy szita szorítja le. Az apródok szintén hatalmi jelvényeket: lopótököt, illetve sütőlapátot tartanak kezükben.

b, A gyertyafényes bevonulással kezdődik az avatás. Elöl a szertartásmester, mögötte fegyverhordozói, utánuk a gráciák. Aláfestő zeneként felcsendülnek Fazekas Miska bácsi citeratrillái. SZABÓ LÁSZLÓ előszítja az avatandó ifjút, s kezdetét veszi a kemény férfiassági próbák sorozata. A serdült fiatalembernek 7 tortúrán kell sikerrel átesnie, hogy nagykorúvá nyilváníttassék és befogadtassék a férfiak közé. Ezek a következők voltak:

1. Az erő próbája: 30 db fekvőtámasz

2. A tűzpróba: 3 db gyertya eloltása - pusztá kézzel

3. Vízpróba: 1 liter víz lehajtása - szünet nélkül

4. Az ügyesség próbája: 3 féle apró magot szétválogatni 1 perc alatt

5. Furfang-próba: barkochba játék. Ha az avatandó magánhangzóval kezdődő kérdést tesz fel, a válasz: igen, ha mássalhangzóval kezdődött: nem.

6. A lovagiasság próbája: igazi lovaghoz méltóan, illendően szerelmet vallani a női ruhába öltöztetett, iruló-piruló Nagy Molnár Miklósnak.

7. Vesszőfutás: a táborlakók sorfala között, kik vessző híján kezükkel végzik el a szükséges ütlegetést.

Az ifjú -sikeresen megcsillogtatva férfiúi erényeit (túlélte!)- ezután esküt tett, majd a ceremóniamester a lopótökkal mintegy lovaggá ütötte, és a sütőlapáttal fenéken billentette. Végül az immár férfivá avatott ifjú a szentelt vörösborral teli bilikomot is kiüríthette. A próbatételek sikeres végrehajtásáról és nagykorúságáról BIZONSÁGH LEVEL-et kapott.

xxx

Az események rekonstruálása során igazolható a kunhegyesi tájházban (Kunhegyes, Gyepszél utca 56.) 1987. július 26-án történt férfivá avatási szertartásban SZABÓ LÁSZLÓ kezdeményező, ötletadó és vezet szerepe.

E ceremónia a binyekáresz-avatások típusába tartozik; a szereplők ünnepi viselete, a szertartás lefolyása, a tortúra, az ennek teljesítéséről adományozott oklevél: mind jellegzetes és tradicionálisan visszatérő elemei annak. Azonban számos ponton eltérés is tapasztalható; így a viselet egyedisége és különlegessége, a próbatételek nagy száma, s a szertartás célja mind

Írta: Gulyás Katalin

2011. szeptember 09. péntek, 13:42 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:54

indokolttá teszik, hogy a SZABÓ LÁSZLÓ szertartásmesteri tevékenységében oly nagy szerepet játszó binykárezs-avatásokon belül új alcsoportot különítsünk el, melynek Születésnap Szertartások nevet adjuk (jobb híján).

Ez mindenképp szükségesnek látszik, mert korábbi kutatások másikat is feltártak, nevezetesen Narkó Jenő Tisza II. binykárezs 40. fennállásának megünneplését. Ezt eddig a kérdés tudorai -helytelenül- nem soroltál külön típusba. Megjegyzendő azonban, hogy a két ceremónia között lényegi különbségek vannak, (a kunhegyesi férfivá avatást SZABÓ LÁSZLÓ nem főbinykárezsként végezte), ezért az alcsoporton belül is indokolt a két altípust elkülöníteni.

Ki kell emelnünk a kunhegyesi szertartás kultúrtörténeti jelentőségét is, hiszen korábbi leírások alapján a mérsékelt égöv e táján a felnőtté avatást a konfirmálás vagy bérnyálás jelentette. Adataink alapján úgy tűnik, hogy SZABÓ LÁSZLÓ új, bár csak szórványosan előforduló szokást honosított meg a Nagykunságban. Afrika és Óceánia primitív népei körében találhatjuk meg párhuzamait, azonban számos különbséggel: a leglényegesebb talán az, hogy nem alkalmazta az avatásnál a circumcisiót, ami a trópusi kultúrákban általános.

A további kutatás feladata, hogy SZABÓ LÁSZLÓ működésének ezt az eddig homályban lappangó területét is feltárja, s új adatokkal gazdagítsa.

Megjelent: Szabó László 50. Emlékkönyv Szabó László születésének 50. évfordulójára a Damjanich Múzeumban 50 példányban kiadott szamizdatban.

Írta: Gulyás Katalin

2011. szeptember 09. péntek, 13:42 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:54

Anekdóták néprajzosokról 58. Újabb adalék Szabó László főszertartásmesteri tevékenységéhez

Írta: Gulyás Katalin

2011. szeptember 09. péntek, 13:42 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:54
